

<https://doi.org/10.34142/23129387.2025.73.15>

УДК 159.9.072

ORCID 0000-0001-8529-7269

УСТАЛЕНА МІСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЕМОЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Ольга Зайцева

*доктор філософії, доцент, доцент кафедри педагогіки,
психології, початкової освіти та освітнього менеджменту
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради
E-mail: zaytseva1005@gmail.com*

Актуальність дослідження. Дослідження присвячене вивченню впливу міської ідентичності на рівень емоційної стабільності у сучасних урбанізованих умовах.

Мета роботи — визначити роль міської ідентичності як фактора, що сприяє формуванню психологічної рівноваги мешканців міських територій.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури, анкетування, психодіагностичні методи та статистична обробка даних. Зокрема, використовувалася «Шкала ідентифікації з містом» М. Лаллі для визначення рівня міської ідентичності. Окрім цього, застосовувалися методики «Визначення стресостійкості і соціальної адаптації» Д. Холмса та К. Раге, а також «Самооцінка психологічної адаптивності» для оцінки рівня емоційної стабільності. Також застосовувався статистичний метод кореляційного аналізу для визначення ступеня зв'язків між показниками.

Результати. Виявлено, що високий рівень позитивної міської ідентичності позитивно корелює з високими показниками емоційної стабільності. Навпаки, негативне ставлення до міського середовища знижує рівень психоемоційної рівноваги. Статистичний аналіз підтвердив значущість зв'язків між компонентами міської ідентичності та рівнем емоційної стабільності у досліджуваних.

242 © Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Результати свідчать про те, що формування позитивного ставлення до міста є важливим фактором підвищення психологічної стійкості, зменшення рівня тривожності та полегшення процесу адаптації у міському середовищі.

Виявлено, що елементами активної роботи з підвищення емоційної стабільності є психокорекційні програми, спрямовані на зміцнення позитивної міської ідентичності та зниження негативних уявлень про місто. Такі програми мають включати тренінги, вправи з розвитку внутрішніх ресурсів, техніки саморегуляції та формування позитивних установок щодо міського оточення. Впровадження їх сприяє зменшенню рівня тривожності, підвищенню почуття приналежності та соціальної активності мешканців.

Ключові слова: міська ідентичність, емоційна стійкість, наукове дослідження, психодіагностика, математична статистика, психокорекція, стресова ситуація, стресостійкість, психологічна адаптація, психоемоційна рівновага.

Stable urban identity as a factor of emotional personality stability

Olha Zaitseva

Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management of the Municipal Institution "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council

E-mail: zaytseva1005@gmail.com

Relevance of the problem. Research is dedicated to studying the influence of urban identity on the level of emotional stability in modern urbanized conditions.

The aim of the study is to determine the role of urban identity as a factor that contributes to the formation of psychological balance among city residents.

Research methods: literature analysis, surveys, psychodiagnostic methods, and statistical data processing. Specifically, the "City

Identification Scale" by M. Lalli was used to assess the level of urban identity. Additionally, the methods "Stress Resistance and Social Adaptation" by D. Holmes and K. Ragle, as well as "Self-Assessment of Psychological Adaptability," were applied to evaluate the level of emotional stability. A statistical correlation analysis was also conducted to determine the degree of relationships between the indicators.

Results. Findings reveal that a high level of positive urban identity correlates positively with high levels of emotional stability. Conversely, negative attitudes towards the urban environment reduce the level of psychophysical equilibrium. The statistical analysis confirmed the significance of the links between components of urban identity and levels of emotional stability among participants. The results suggest that fostering a positive attitude towards the city is an essential factor for increasing psychological resilience, reducing anxiety, and facilitating adaptation in urban surroundings.

It was also established that active work elements to enhance emotional stability include psychocorrection programs aimed at strengthening positive urban identity and reducing negative perceptions of the city. Such programs should include training sessions, exercises for developing internal resources, self-regulation techniques, and the formation of positive attitudes towards the urban environment. The implementation of these programs helps to decrease anxiety levels, increase the sense of belonging, and boost social activity among city residents.

Keywords: urban identity, emotional stability, scientific research, psychodiagnostics, statistical analysis, psychocorrection, stressful situation, stress resilience, psychological adaptation, psychophysical balance.

Вступ. Актуальність дослідження проблеми усталеної міської ідентичності обумовлена зростанням урбанізаційних процесів і їх впливом на психологічний стан мешканців міських просторів. У сучасних умовах швидкісних соціальних змін формування та збереження міської ідентичності стає важливим чинником емоційної стабільності особистості. Відсутність чіткої ідентичності у міському середовищі може спричиняти деструктивні емоційні реакції та підвищувати ризик

психоемоційних захворювань. Водночас, міська ідентичність виступає важливим чинником формування позитивних емоційних ресурсів, що сприяють адаптації та соціальній взаємодії. Вивчення емоційної стабільності в контексті міської ідентичності дозволить окреслити механізми її впливу на психологічний стан особистості. Оскільки міські простори постійно змінюються, дослідження актуально для розробки програм психологічної підтримки мешканців.

Крім того, аналіз чинників, що зменшують або підсилюють емоційну стабільність, сприятиме формуванню раціональних стратегій адаптації. Враховуючи сучасні тенденції міграційних процесів, проблема збереження міської ідентичності набуває особливої значущості для підтримки психологічного здоров'я населення. Вивчення цієї проблеми має міждисциплінарний характер, поєднуючи психологію, соціологію та урбаністику. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку ефективних методів підвищення психологічної стійкості в умовах урбанізаційних викликів. Розробка науково обгрунтованих підходів до формування ідентичності сприятиме зміцненню емоційної стабільності громадян. Враховуючи сучасні тенденції розвитку міст, розуміння ролі міської ідентичності є ключовим для профілактики психологічних проблем міського населення. Вивчення цієї теми сприяє розвитку теоретичних моделей емоційної стабільності у контексті урбанізованого суспільства. Таким чином, результати дослідження мають практичне значення для психологічної підтримки мешканців у сучасних умовах урбаністичного розвитку.

Багато вітчизняних і зарубіжних науковців присвятили свої дослідження вивченню проблеми міської ідентичності та її впливу на емоційну стабільність особистості. Вони аналізували різні аспекти формування міської ідентичності в контексті соціального розвитку та психологічної адаптації мешканців

міських просторів (Зайцева, 2024; Котенко, 2016; Кудрявцев, Фоменко, 2019; Малес, 2011). Зокрема, міжнародні дослідження зосереджуються на ролі міської ідентичності у формуванні позитивних емоційних ресурсів, тоді як вітчизняні вчені у своїх працях підкреслюють особливості культурних та соціолокальних аспектів цієї проблеми.

Е. Пол пропонує розглядати міську ідентичність через її функціональну логіку, де вона пов'язана із суб'єктивним змістом ідентифікацій, рівнем згуртованості та густотою мереж взаємодій, а також із задоволеністю від цих взаємодій та їх підтримкою. Таке розуміння підкреслює не лише зовнішнє підтвердження особистісної ідентичності, а й служить основою для сталого розвитку міської спільноти (Pol, 2002).

М. Лаллі запропонував власний підхід до дослідження міської ідентичності, який ґрунтується на концептуальних основах, що включають психологічні, когнітивні, феноменологічні й соціологічні перспективи. У його баченні міська ідентичність є універсальним поняттям, що описує зв'язок між особистістю і міським простором. Місто виконує роль символу індивідуального життєвого досвіду, тоді як формування міської ідентичності розглядається як складний процес, що виникає в результаті взаємодії особистості та її міського оточення (Lalli, 1992).

Загалом, науковий інтерес до вивчення зв'язку між міською ідентичністю та емоційною стабільністю зростає, що обумовлює актуальність подальших досліджень у цій галузі.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі усталеної міської ідентичності як чинника, що забезпечує емоційну стабільність особистості.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети застосовано комплекс методів наукового дослідження:

- а) теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, порівняння, систематизація;
- б) емпіричні – анкетування, опитування, тестування;
- в) математико-статистична обробка даних з наступною якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням. Статистичний аналіз здійснювався за допомогою пакету статистичних програм Statistica 6.0.

У відповідності до мети дослідження було обрано три психодіагностичні методики: «Шкала ідентифікації з містом» М. Лаллі, методика «Визначення стресостійкості та соціальної адаптації» Д. Холмса та К. Раге, методика «Самооцінки психологічної адаптивності».

Результати дослідження.

Першим етапом дослідження було проведення діагностичної роботи із метою виявлення особливостей міської ідентичності та рівня емоційної стабільності у досліджуваних осіб. Дане підґрунтя було необхідним для визначення вихідного рівня ключових психологічних характеристик, що сприяє більш обґрунтованому аналізу їх взаємозв'язку та впливу на особистісний розвиток. Відібрані показники дозволили встановити ступінь вираженості міської ідентичності та рівень психоемоційної стійкості у досліджуваних, що є важливим для формування подальших наукових висновків щодо ролі міської ідентичності як чинника, здатного впливати на рівень емоційної стабільності особистості.

Середні значення показників міської ідентичності досліджуваних представлено у таблиці 1 та на рисунку 1.

Таблиця 1

Середні значення міської ідентичності за «Шкалою ідентифікації з містом»

Показники міської ідентичності					
Зовнішня	Загальна прив'язані	Зв'язок з	Сприйняття	Цілепокладання	Загальна ідентифікація

цінність міста	сть	минулим	близькості	(орієнтація на майбутнє)	ція з містом
10	18	17	15	16	76

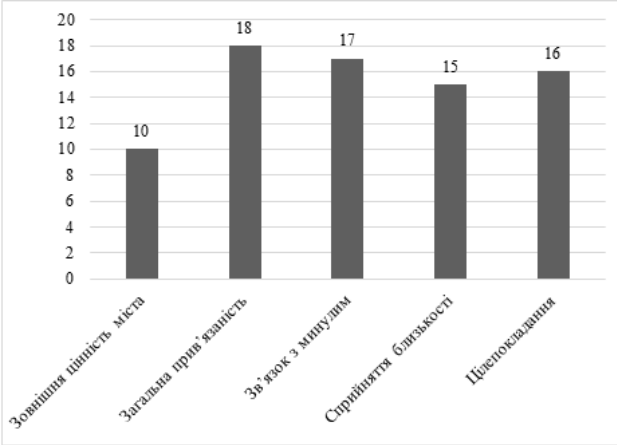

Рис. 1. Середні значення міської ідентичності

Результати, наведені в таблиці 1 та на рисунку 1, показують високий рівень всіх показників міської ідентичності окрім «Зовнішня цінність місця». Це свідчить про те, що досліджувані особистості мають сформоване внутрішнє положення щодо своєї міської ідентичності, орієнтоване на позитивне сприйняття власної приналежності до міського середовища, проте рівень зовнішньої цінності місця залишається менш вираженим. Така ситуація може свідчити про слабкий рівень зовнішньої мотивації та менш виражену перцепцію значущості міської ідентичності з точки зору зовнішніх соціальних або культурних факторів. Це також може вказувати на потребу у розвитку більш активно-стимулюючих аспектів міської ідентичності для посилення її значущості та стимулювання більш глибокого відчуття приналежності. В

цілому, високий рівень показників вказує на стабільність базових компонентів міської ідентичності у досліджуваних.

Середні значення показників емоційної стабільності досліджуваних представлено у таблиці 2 та на рисунку 2.

Таблиця 2

Середні значення емоційної стабільності за методиками «Визначення стресостійкості та соціальної адаптації» та «Самооцінка психологічної адаптивності».

Показники емоційної стабільності		
Поведінка в стресовій ситуації	Стресостійкість та соціальна адаптація	Психологічна адаптація
15	15	18

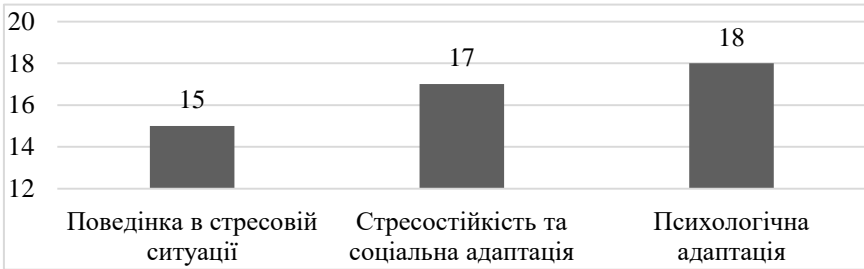

Рис. 1. Середні значення емоційної стабільності

Результати, представлені у таблиці 2 та на рисунку 2, свідчать про те, що рівень усіх показників емоційної стабільності у досліджуваних є досить високим. Це означає, що більшість учасників володіє високим рівнем психологічної стійкості й здатністю зберігати емоційну рівновагу у різних життєвих ситуаціях. Такий рівень емоційної стабільності сприяє зменшенню ризиків виникнення психоемоційних розладів і є важливим чинником для якісної адаптації та підтримки психологічного благополуччя у складних умовах міського життя.

Аналіз отриманих даних дозволяє зробити висновок, що досліджувані особи здатні ефективно керувати своїми емоціями, що є важливою передумовою для подальшої роботи з підвищення їхньої психологічної стійкості. Це також свідчить про потенціал для розвитку і впровадження психокорекційних програм, які можуть ще більше зміцнити їх емоційну рівновагу і сприяти подальшому особистісному зростанню.

Наступним етапом стало дослідження кореляційних взаємозв'язків між показниками міської ідентичності та рівнем емоційної стабільності у досліджуваних. Мета цього аналізу полягає у визначенні ступеня та характеру взаємозалежності між цими психологічними характеристиками, що дозволить з'ясувати, у якій мірі рівень міської ідентичності впливає на емоційну рівновагу особистості. Такий підхід сприятиме більш глибокому розумінню ролі міської ідентичності як чинника, що здатний посилювати або знижувати рівень емоційної стабільності, а також дозволить визначити цілі для подальших психокорекційних та розвиваючих програм, спрямованих на покращення психологічного стану мешканців у сучасних міських умовах.

Результати кореляційного аналізу міської ідентичності та емоційної стабільності наведено у таблиці 3. Результати, наведені в таблиці 3, демонструють існування статистично значущих кореляційних зв'язків між більшістю показників міської ідентичності та рівнем емоційної стійкості досліджуваних. Це свідчить про те, що дані психологічні характеристики мають між собою певний рівень взаємозалежності, що підтверджує ідею про те, що міська ідентичність може виступати як важливий чинник, який впливає на емоційну рівновагу особистості. Зокрема, високі показники позитивної міської ідентичності корелювали з високими рівнями емоційної стабільності, що свідчить про те, що осіб, які позитивно сприймають своє місто, відзначає більша здатність

ефективно керувати своїми емоціями і зберігати психологічну рівновагу у складних ситуаціях. Це можна пояснити тим, що міська ідентичність, яка базується на позитивних переживаннях, знаннях і зв'язках із місцем проживання, сприяє формуванню стабільних емоційних станів.

Таблиця 3

**Кореляційний зв'язок показників
міської ідентичності та емоційної стабільності**

Показники міської ідентичності	Показники емоційної стабільності		
	Поведінка в стресовій ситуації	Стресостійкість та соціальна адаптація	Психологічна адаптація
Зовнішня цінність міста	0,280*	0,276*	0,400**
Загальна прив'язаність	0,370**	0,450**	0,290*
Зв'язок з минулим	***	0,280*	0,388**
Сприйняття близькості	0,260*	***	0,279*
Цілепокладання (орієнтація на майбутнє)	***	0,450**	0,290*
Загальна ідентифікація з містом	0,404**	0,290*	0,389**

Примітки: * – $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$; *** – $p > 0,05$

Крім того, виявлено позитивні кореляції між рівнем приналежності до локальної спільноти та здатністю протистояти стресовим факторам, що підкреслює важливість соціальної підтримки у формуванні емоційної стійкості. Водночас, низькі показники негативної міської ідентичності та негативний емоційний забарвлення були пов'язані з низьким рівнем

емоційної стабільності, що підтверджує ідею про те, що негативне сприйняття міського середовища може послаблювати здатність особистості долати життєві труднощі.

Актуальність таких зв'язків полягає у тому, що вони вказують на потенціал використання елементів міської ідентичності у психокорекційних та профілактичних програмах для підвищення рівня емоційної стабільності. Виявлені кореляційні зв'язки дозволяють стверджувати, що зміцнення позитивних аспектів міської ідентичності здатне сприяти зниженню рівня тривожності, підвищенню психологічної стійкості та формуванню більш гармонійного внутрішнього стану особистості. Такий висновок підкреслює важливість комплексного підходу до розвитку міської ідентичності як одного з чинників психологічного добробуту мешканців міських територій.

Кореляційний аналіз також дозволяє зробити висновок про наявність потенційних механізмів впливу: позитивна оцінка міста сприяє формуванню впевненості та позитивного емоційного контексту, що підсилює здатність особистості залишатися емоційно стабільною у стресових ситуаціях. Водночас, рівень емоційної стабільності може допомагати в більшій мірі проявляти позитивну ідентичність щодо міського середовища, формуючи самопідтримуючий механізм. Не менш важливим є те, що кореляційні зв'язки підтверджують динамічність взаємозв'язку: зміни в одному з показників можуть сприяти відповідним змінам у іншому. Це залишає відкритими можливості для практичного використання отриманих даних у розробці спеціальних програм та стратегій поліпшення психологічного стану мешканців. В цілому, кореляційний аналіз підсилює ідею про те, що міська ідентичність має значний вплив на емоційну стабільність і може бути використовувана як цільовий інструмент у психосоціалній роботі з населенням міських територій.

Використання психокорекційних програм є дуже доцільним і ефективним інструментом для роботи із формуванням позитивної міської ідентичності та підвищенням рівня емоційної стабільності. Такі програми дозволяють цілеспрямовано працювати над усуненням негативних уявлень про міське середовище, зміцнювати позитивний образ міста та сприяти формуванню впевненості та психологічної стійкості у мешканців. Вони сприяють розвитку внутрішніх ресурсів особистості та допомагають більш ефективно справлятися зі стресами та життєвими труднощами, пов'язаними із сучасним урбанізованим середовищем.

Крім того, психокорекційні програми є можливістю для активної роботи з емоційним станом, зміцненням почуття належності й підтримки у громаді, що сприяє реалізації принципів соціальної залученості. Вони можуть включати різноманітні методики: тренінги, вправи, техніки саморегуляції, роботу з емоційним досвідом та формування позитивних установок.

Впровадження таких програм допомагає не лише покращити психологічний стан окремих індивідів, але й сприяє формуванню стабільної, згуртованої та активної громадської спільноти. Крім того, цільова корекція може сприяти збільшенню рівня соціальної відповідальності, розвитку громадянської активності та формуванню позитивного ставлення до міського середовища. Таким чином, психокорекційні програми є важливим інструментом з підвищення розвитку особистості та зміцнення психологічного благополуччя у сучасних умовах урбаністичного життя.

Висновки

Дослідження підтвердило, що міська ідентичність є важливим чинником, що впливає на рівень емоційної стабільності особистості. Виявлено, що позитивні аспекти міської ідентичності сприяють формуванню психоемоційної рівноваги, тоді як негативне ставлення до міського середовища знижує рівень емоційної стабільності. Статистично значущі

кореляційні зв'язки між показниками міської ідентичності та емоційною стабільністю підтвердили взаємозалежність цих психологічних характеристик.

Зміцнення позитивних компонентів міської ідентичності може бути ефективним засобом підвищення психологічної стійкості й зниження рівня тривожності у мешканців міських територій. Практичне впровадження психокорекційних програм з урахуванням особливостей міської ідентичності є перспективним напрямком для підвищення рівня емоційної стабільності та створення більш згуртованого, відповідального і психологічно стійкого міського середовища.

Враховуючи сучасні урбаністичні виклики, особливо актуальним є застосування комплексних заходів, які сприяють зміцненню позитивного ставлення до міста та розвитку внутрішніх ресурсів особистості. Результати дослідження обґрунтовують необхідність систематичної роботи над формуванням цілісної міської ідентичності та психологічної підтримки мешканців у контексті зростаючої урбанізації.

Література

Зайцева О. (2024) Гендерні особливості міської ідентичності в умовах війни (на прикладі міста Харків). Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія. Випуск 72. С. 88-97.

Котенко Я. (2016). Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад : навчальний модуль. Київ : ІКЦ «Легальний статус».

Кудрявцев К.О., Фоменко К.І. (2018). Психологія образу міста: можливості застосування архітектурного психосемантичного диференціалу. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія, 59. Харків: ХНПУ, 49-63.

Малес Л. (2011) Центральність та публічність: ситуація української столиці. Стратегія урбаністичного майбутнього Києва : збірник громадських дискусій, статей, інтерв'ю та проектів. Київ : Представництво Фонду ім. Гайнріха Бюлля в Україні. С. 28–36.

Lalli M. (1992). Urban-related identity: Theory, measurement, and empirical findings. *Journal of Environmental Psychology*. Vol. 12(4), Dec. Pp. 285–303.

Pol E. (2002). The theoretical background of the city-identity-sustainability network. *Environment and Behavior*. № 34(1). P. 8–25.

Отримано: 22 08 2025 року

Прорецензовано: 06 09 2025 року

Прийнято до друку: 21 09 2025 року

